

УДК 378.141+ 37.018.4

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА – СУЧАСНА ФОРМА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Блажук Олександр Анатолійович
м.Хмельницький
Островська Надія Дмитрівна
м.Бережани

У статті розглядається проблема використання дистанційного навчання майбутніх офіцерів-прикордонників і майбутніх аграрників. Розглядаються переваги цієї системи навчання на сучасному етапі розвитку освіти з використанням системи MOODLE. Розкриваються недоліки, які заважають широкому впровадженню цієї системи в навчальний процес вищих навчальних закладів.

Ключові слова: майбутні офіцери-прикордонники, майбутні аграрники, дистанційне навчання, система MOODLE, особливості, недоліки, переваги.

В освіті України відбуваються процеси модернізації освітнього процесу, пошук нових форм і методів навчання, які будуть відповідати сучасним вимогам. Такі пошуки стали особливо інтенсивними після приєднання України до Болонського процесу. Однією з таких форм організації навчального процесу є дистанційна форма навчання.

Означена проблема розглядається у працях низки дослідників: принципи дистанційного навчання вивчалися у працях А. Андреева, І. Булах, Є. Долинського, А. Хуторського); психолого-педагогічні основи дистанційного навчання подано у працях Р. Гуревича, М.Кадемії, В. Кухаренка, Є. Полат, С. Сисоевої; теоретичні і методичні засади дистанційного навчання у вищій школі розглянуто у дисертаційному дослідженні П. Стефаненка; підготовка майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей як тьюторів для системи дистанційної освіти була предметом дослідження Т. Койчевої.

У проблему впровадження у педагогічну практику ідей дистанційного навчання зробили внесок А.Андреев, О.Кареліна, І.Козубовська, В.Кухаренко, О.Пічкара. Удосконаленню навчального процесу присвячені роботи таких вчених, як Б.Гершунський, А.Довгялло, М.Жалдак, Ю.Машбиць, Р.Нортон, С.Пайперт та інші. Але, як нова сучасна форма навчання проблема дистанційного навчання тільки починає вивчатись.

Тому метою статті ми обрали – розглянути особливості використання дистанційної форми навчання при підготовці фахівців різного профілю.

Серед багатьох визначень дистанційної форми навчання нам найбільше імпонує визначення А.Хуторського: дистанційне навчання - це електронний варіант очного або заочного навчання, що адаптує традиційні форми занять та паперові засоби навчання в телекомунікаційні. Дистанційне навчання покликане вирішувати специфічні завдання щодо розвитку творчої складової освіти [10].

Є.Полат пропонує відрізнити дистанційне навчання від програм самонавчання та заочного навчання. З точки зору науковця у заочній та дистанційній форм навчання є тільки одна спільна риса: викладач та студенти перебувають на відстані, а у програмах самонавчання немає (як у дистанційного навчання) спілкування між викладачем та студентами [5].

Аналіз праць науковців дозволив визначити такі ознаки цього процесу:

- дистанційне навчання розглядається як нова форма організації освіти, заснована на використанні персональних комп'ютерів, електронних посібників і засобів комунікацій, що пропонують якісно нову технологію навчання;

- студенти віддалені від викладача в просторі і часі, але можуть підтримувати діалог за допомогою засобів телекомунікації [2].

Ці ознаки найкраще характеризують основні концепції дистанційного навчання.

Розглянемо особливості реалізації дистанційного навчання при підготовці майбутніх офіцерів-прикордонників і майбутніх аграрників. Такі два напрями підготовки є сумісними, оскільки технології організації навчання мають багато спільного.

Дисципліна «Основи інформатики та програмування» викладається для курсантів усіх спеціальностей у двох напрямках: комп'ютерні технології та комп'ютерні науки, які вивчаються як незалежно одна від одної, так і взаємопогоджено. Спочатку вивчаються комп'ютерні технології, які подані такими темами: «Вступ до інформатики», «Поняття про обчислювальну систему», «Операційна система Windows», «Стандартні програми ОС Windows», «Глобальна мережа Internet», «Текстовий редактор MS Word», «Електронні презентації». Лише після цього курсанти ознайомлюються з комп'ютерними науками. При цьому в них формується алгоритмічне мислення, вони на практиці вивчають інтегроване середовище програмування Visual Basic шляхом створення власних програм. Не залишається поза увагою специфіка закладу, базовий курс доповнюється темою «Вирішення прикладних задач за допомогою ПЕОМ», у якій розглядаються питання: «Призначення, структура, склад ІІТС «Гарт», «Підсистеми ІІТС «Гарт», «Спеціальне програмне забезпечення ІІТС «Гарт».

Дистанційне навчання базується на самостійній роботі. Організація самостійної роботи як системи повинна забезпечувати умови навчальної діяльності студента/курсанта. При цьому вони є одним із показників діяльності викладача. Для навчального процесу виділяються дві групи умов, які впливають на цей процес:

а) зовнішні: взаємовідносини викладача і студента/курсанта; об'єктивність оцінки навчального процесу; місце навчання; приміщення і клімат; постійність робочого місця; оснащеність робочими приладами; завдання та їх забезпечення; індивідуалізація та самостійність тощо;

б) індивідуальні (внутрішні умови): стан здоров'я студентів; властивості характеру; досвід студентів/курсантів; уміння; навички; позитивна мотивація; переживання успіху тощо [3].

Дистанційна освіта має низку переваг проти традиційного і за методикою і за засобами навчання:

- електронні версії друкованих видань та підручників, представлених в уніфікованій формі HTML-коду;
- комп'ютерні навчальні системи із використанням динамічних

форм навчання;

- засоби проведення лабораторного практикуму в режимі реального часу засобами відео-інтернетного комплексу з безпосередньою участю студента у роботі;
- навчальні аудіо та відео матеріали в поєднанні з електронними тренажерами з метою дистанційного виконання практичних та лабораторних робіт;
- навчально-методичне забезпечення для проведення практичних занять і лабораторних робіт у поєднанні з відповідними розділами теоретичних курсів;
- контрольні роботи для студентів дистанційної форми навчання з механізмом перевірки і захисту виконаної роботи в режимі реального часу;
- розроблені тести за матеріалами тем, модулів, семестрів, загального курсу дисципліни з метою дистанційної перевірки знань в реальному часі;
- засоби проведення інтерактивних (у віртуальному класі) та колективних (участь у дискусіях форуму та у чаті) занять;
- засоби організації проведення семінарів та колоквиумів;
- засоби проведення дистанційних консультацій студентів з викладачами;
- засоби здійснення контролю успішності студентів на основі реалізації модульно-рейтингової системи, що була запроваджена у навчальний процес ВНТУ у 1991 році;
- засоби аналізу успішності слухачів курсів;
- засоби аналізу успішності слухачів курсів;
- засоби проведення Інтернет-конференцій з наукової тематики;
- засоби реалізації розсилки наукового, навчального та художньо-публіцистичного матеріалу;
- засоби авторизації та ідентифікації студента в процесі його навчання;
- засоби спілкування студентів між собою (форум та чат між студентами);
- засоби розробки та розміщення власної Web-сторінки студентів на сайті дистанційного навчання;
- засоби проведення голосувань між слухачами дистанційних курсів з найбільш актуальних питань;
- можливості придбання додаткових навчальних матеріалів засобами Web-магазину, реалізованому на сайті дистанційного навчання;
- засоби організації навчального процесу слухачів дистанційних курсів (своєчасне інформування, ведення залікової книжки і щоденника);
- засоби культурного відпочинку студентів (вікторини, інтелектуальні та логічні ігри, шахмати, кросворди і т.д.) [11; 12].

Аналіз науково-методичних джерел [8; 9; 11; 12] дозволяє визначити головну рису дистанційних освітніх технологій: чітку орієнтацію на свідому самостійну роботу, а також усвідомлене, самостійне регулювання студентом обсягу, темпу, часу і якості засвоєння матеріалу.

Система дистанційного навчання України, розвиваючи вітчизняну систему дистанційного навчання, підтримує інтеграційні процеси в Європу через: обмін та сертифікацію навчальних програм, спільні дослідження та впровадження новітніх педагогічних та технологічних рішень у навчальний процес.

Серед проблем, які ми бачимо на шляху впровадження дистанційного навчання в Україні, є мала кількість людей, що вміють і мають можливість користуватись послугами Інтернет. Очікується, що внаслідок реалізації указу Президента України "Про заходи з розвитку національного компоненту глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до неї в Україні" прискориться формування необхідної законодавчої бази і більше українців зможуть використовувати дистанційну форму навчання для отримання освіти [7, с.24].

Головною метою створення системи дистанційної освіти є забезпечення загальнонаціонального доступу до освітніх ресурсів шляхом використання сучасних інформаційних технологій та телекомунікаційних мереж і надання умов для реалізації громадянами своїх прав на освіту [4].

При створенні системи дистанційної освіти необхідно у по-

вному обсязі використати накопичений у вищій школі України науково-методичний потенціал, інформаційні ресурси та технології, досвід у здійсненні дистанційного навчання, існуючу спеціалізовану телекомунікаційну інфраструктуру та мережу вищих навчальних закладів України [4].

Повсюдного поширення дистанційне навчання в Україні ще не набуло. На нашу думку, основними перешкодами є:

- недостатня державна підтримка;
- відсутність критичної маси викладачів, які володіють уміннями використання інформаційних технологій;
- недоступність для широких верств населення комп'ютерів та Інтернет;
- нерозуміння керівниками підприємств економічної доцільності підвищення кваліфікації працівників[3].

Для реалізації ідей дистанційного навчання в національній академії Державної прикордонної служби ім. Б.Хмельницького і Бережанському агротехнічному інституті використовують інформаційну навчальну систему MOODLE.

Даний програмний продукт побудований відповідно до стандартів інформаційних навчальних систем. Так, програмне забезпечення Moodle є прогресивним, тому що:

- забезпечує можливість взаємодії різних систем;
- підтримує можливість багаторазового використання компонентів системи, що підвищує її ефективність;
- включає інформаційні технології без перепроєктування системи та має вбудовані методи для забезпечення індивідуалізованого навчання;
- відповідає розробленим стандартам та надає можливість вносити зміни без тотального перепрограмування;
- дає можливість працювати з системою з різних місць (локально і дистанційно, з навчального класу, з робочого місця або з дому); програмні інтерфейси забезпечують можливість роботи студентам різного освітнього рівня;
- розповсюджується безкоштовно [6, с.8].

Всі матеріали необхідні студентам для самостійної роботи розміщені на сайтах вище зазначених навчальних закладів на розгорнутій платформі дистанційних курсів MOODLE – модульно-динамічне, об'єктно-орієнтоване освітнє середовище, програмний комплекс для створення та проведення курсів дистанційного навчання. Платформа оснащена великою кількістю інструментів, які надають можливість співпрацювати на рівнях слухач – слухач, слухач – викладач, викладач – слухач. Платформа зручна у користуванні, як для викладача, так і для слухача курсу.

Викладачеві система MOODLE надає можливість створювати курси різної складності та структури. Для цього у системі передбачена велика кількість модулів, що дозволяють розміщувати лекційний матеріал у вигляді книги, текстової сторінки, Web-сторінки, файлів різних форматів, директорії.

Вона зручна для проведення таких видів роботи, як чат, форум, Інтернет-семинар, а велика кількість інструментів перевірки знань дозволяє якісно організувати різні види контрольних робіт для слухачів на дистанційному етапі. Слухачеві платформа дозволяє опанувати навчальний матеріал, як, безпосередньо, на сторінці курсу, так і завантажувати окремі файли курсу на свій комп'ютер та вивчати у зручний час, не виходячи до мережі Інтернет. Можливості платформи дозволяють слухачам курсів вільно використовувати багато навчальних ресурсів та матеріалів, а також забезпечує комунікаційну взаємодію учасників навчального процесу як у синхронному режимі за допомогою чату (учасникам навчального процесу необхідно мати доступ до мережі в один і той самий час), так і в асинхронному режимі за допомогою форуму, e-mail, робочого зошита, тощо (одночасний доступ до мережі не потрібен). Система підтримує обмін файлами будь яких форматів – як між викладачем та слухачем, так і між самими слухачами. Важливою особливістю MOODLE є те, що система створює та зберігає портфоліо кожного слухача: всі роботи, що він зробив, оцінки, коментарі викладача, усі повідомлення на форумі [1].

При підготовці та проведенні занять на платформі MOODLE викладач може використовувати її можливості, за допомогою яких організовує вивчення матеріалу таким чином, щоб форми навчання відповідали цілям та задачам конкретних занять.

Інша можливість, яку надає MOODLE для спілкування, - це форум. Форум відрізняється від чата тим, що його можна вважати семінаром, що розтягнутий у часі. Крім того форум використовується для проведення консультацій як на дистанційному етапі курсового підвищення кваліфікації, так і в між курсовий період для обговорення актуальних питань. Ці види спілкування на дис-

танційному етапі можуть зайняти місце тематичної дискусії чи семінарського заняття.

Висновок. Використання інформаційних технологій забезпечує кращу підготовку майбутніх офіцерів-прикордонників до професійної діяльності, забезпечить необмежений доступ до навчальної інформації.

Література та джерела

1. Блажук О.А. Підготовка майбутніх офіцерів-прикордонників до використання засобів телекомунікації в органах та підрозділах охорони кордону / О.А. Блажук // Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – К.: ВІКНУ, 2009. – Вип. №21. – С. 230 – 234.
2. Бурковська Л.Д. Дистанційна освіта в Україні / Л.Д.Бурковська // Соціально-гуманітарні та психолого-педагогічні науки. – Хмельницький : ХНУ, 2004. – С.43-45.
3. Долинський Є.В. Особливості педагогічної роботи викладача в умовах дистанційного навчання / Є.В.Долинський, Л. М.Романишина // Професійна підготовка педагогічних кадрів в умовах інноваційної перебудови національної системи освіти : матеріали міжвуз. наук. – практ. Конф. Аспірантів і молодих учених (Хмельницький, 21 жовт. 2010 р.) / Хмельницька обласна рада, ХГПА. – Хмельницький, 2010. – С. 18–25.
4. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.onu.edu.ua/ru/distance/index.html>
5. Полат Е.С. Дистанционное обучение : учеб. Пособие / под ред. Е.С.Полат. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1998. – 192 с.].
6. Романишина О.Я. Підготовка викладачів до використання інформаційної навчальної системи MOODLE у навчальній діяльності / О.Я.Романишина // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць. – Київ-Вінниця, 2010. – С.481-485
7. Сайко А. Уанет сегодня / А.Сайко // Компьютеры + программы. – 2002. – № 1. – С.24-26
8. Снегурова В.И. Проектирование системы методического сопровождения сетевого учителя как подсистемы методической системы дистанционного обучения математике / В.И.Снегурова // Научные проблемы гуманитарных исследований. – 2009. – Выпуск 10 (1). – С.25-32
9. Теория и практика дистанционного обучения: учеб. пособие / под ред. Е. С. Полат. – М. : Изд. центр «Академия», 2004. – 243с.
10. Хуторской А. В. Принципы дистанционного творческого обучения. –[Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.eidos.ru.]
11. Шкіль М.І. Підготовка педагогічних кадрів за ступеневою системою / М.І.Шкіль, Г.П.Грищенко // Педагогіка і психологія: Вісник Академії педагогічних наук України. – 1994. – № 2 (3). – С. 94–101.
12. Ясинский В.Б. Дистанционное образование – состояние, технологии и перспективы: науч. труды / В.Б.Ясинский. – Караганда : Карагандинский гос. техн. ун-т. – 1999. – Вып.4. – С.28-32

В статье рассматривается проблема использования дистанционного обучения будущих офицеров-пограничников и будущих аграриев. Рассматриваются преимущества этой системы обучения на современном этапе развития образования с использованием системы MOODLE. Раскрываются недостатки, которые мешают широкому внедрению этой системы в учебный процесс высших учебных заведений.

Ключевые слова: будущие офицеры-пограничники, будущие аграрии, дистанционное обучение, система MOODLE, особенности, недостатки, преимущества.

This paper addresses the problem of distance training of future officers and border guards, future agrarians. The author of the article has considered the benefits of this system of education with making use of MOODLE system. The author has revealed the shortcomings that hinder the wide introduction of this system into the learning process in the higher education.

Key words: future officers, border guards, future agrarians, distance learning, MOODLE system, features, drawbacks and advantages.